

Barnen, BRIS och IT

En studie av ungas kontakter med BRIS om Internet, IT och mobiltelefoni

Innehåll

Sammanfattning	1
Bakgrund.....	2
Projekt ”Det unga Internet”.....	2
BRIS - en aktör på Internet	3
Material & Metod.....	4
Resultat	6
Bakgrundsvariabler.....	6
Innehåll	6
Kärleks- och kamratrelationer	6
Kränkningar, hot och övergrepp.....	8
Sexuellt relaterat	10
Psykisk ohälsa	12
Hantering och användning av IT	13
Föräldrars IT.....	15
Annat.....	16
Diskussion.....	16
Det vanligt vardagliga.....	17
Hantering av psykisk ohälsa.....	18
Föräldrar och andra vuxnas roll.....	19

Sammanfattning

Denna rapport är en del av det EU-finansierade projektet Det unga Internet, som Medierådet driver i samarbete med BRIS. BRIS är själva en viktig aktör på Internet, i synnerhet genom BRIS-mejlen.

För andra året i rad har BRIS gjort en sammanställning av de stödjande barnkontakter från 2007 som var IT-relaterade. Utifrån en sökning på en stor mängd IT-relaterade ord gallrades till slut 1 895 kontakter fram. Detta är väsentlig fler IT-relaterade kontakter än förra året.

Efter en läsning kategoriserade vi dessa kontakter utifrån ett antal teman. I rapporten redovisar vi resultat och exempel från var och en av kategorierna: Kärleks- och kamratrelationer, Kränkningar, hot och övergrepp, Sexuellt relaterat, Psykisk ohälsa, Hantering och användning av IT och Annat. Dessutom kodade vi kontakterna ytterligare, utifrån vissa speciella teman vi upptäckte under förra årets studie: Kopplingar till våld IRL, Bilder och filmer, Anonymitet/distans, Säkerhet och skydd.

Resultatet redovisas genom en summering av varje kategori, tillsammans med aidentifierade exempel från samtalsbeskrivningar och mejl. Kärleks- och kamratrelationer var den allra vanligaste kategorin..

I Diskussionen sammanfattar vi och tolkar materialet utifrån tre rubriker.

Under rubriken *Det vanligt vardagliga* diskuterar vi konsekvenserna av att det IT-relaterade är just så vanligt vardagligt idag för unga, medan det inte alls är lika vardagligt för alla vuxna omkring.

Rubriken *Hantering av psykisk ohälsa* har fokus på det faktum att de unga i så stor utsträckning är utelämnade till att söka och få stöd av varandra på Internet, gällande psykisk ohälsa.

Slutligen under rubriken *Föräldrar och andra vuxnas roll* sammanfattar vi på vilka olika sätt föräldrar och andra vuxna har en del i det unga Internet. Den sorgliga slutsatsen är att de är väldigt sällsynta, och när de väl finns där omkring så skapar det mest konflikter med de unga.

Vi rundar av med att konstatera att den närmaste vägen till att nå kunskap och bli en närvarande och ansvarstagande vuxen kring det unga Internet är att som vuxen söka sig till ungdomarna själva; att fråga om och delta i deras virtuella vardag.

Bakgrund

Internet, IT och mobiltelefoner är idag fullständiga självklarheter i vardagen för i synnerhet unga. Detta gör att man brukar prata om att unga är digitala infödda, medan vi vuxna är digitala invandrare. Skillnaden kan också uttryckas som att vi vuxna *använder* IT på olika sätt, unga *lever* i det. Denna skillnad skapar främlingskap och hinder. Hinder till möten och förståelse. Därför är behovet stort att på olika sätt öka kunskapen bland vuxna om vad det unga Internet handlar om.

Som en viktig barnrättsorganisation av idag ser BRIS det som en skyldighet att så gott det går undvika att vara digitala invandrare. Utan istället sträva efter att leva mitt i barn och ungdomars virtuella vardag. Genom att vara en resurs för barnen, just där i den delen av vardagen. Men också genom att hålla oss à jour, och i synnerhet genom barnen själva samla på oss erfarenheter om det unga Internet. Erfarenheter att sprida vidare till övriga samhället, för att just öka förståelsen och kunskapen om det unga Internet.

Projekt ”Det unga Internet”

Denna rapport är ett resultat av att BRIS sökt efter fördjupad kunskap om BRIS kontakter med barn och ungdomar som är relaterade till Internet, IT och mobiltelefoni. Det är andra året vi gör en liknande rapport, och vår ambition är att fortsätta med detta de närmaste åren.

Rapporten ingår som en del i projektet ”Det unga Internet”. ”Det unga Internet” är ett delvis EU-finansierat projekt om säkrare användning av Internet bland barn och unga, som bedrivs av Medierådet i samarbete med BRIS. Medierådet är en kommitté inom Regeringskansliet, med syfte att arbeta med ungas medievänor.

Förutom denna rapport innebär projektet att BRIS och dess medarbetare har och kommer fortsätta att öka sin kunskap i frågor om det unga Internet. Detta för att både barn, ungdomar och vuxna med fördel ska kunna ta kontakt med BRIS för att anonymt få information om och diskutera frågor som berör ungas Internet. Denna kontakt tas i synnerhet genom BRIS ordinarie stödverksamheter; BRIS-mejlen, Barnens Hjälptelefon och BRIS Vuxentelefon – om barn.

BRIS kommer i samarbete med Medierådet även utveckla andra strategier till att nå ut med kunskap om det unga Internet - till både barn, ungdomar och vuxna. Det kommer att ske både genom traditionella informationsbroschyrer och IT-baserade verksamheter.

I den här rapporten beskriver vi hur barn och ungdomar på olika sätt berättar om sina erfarenheter av Internet, IT och mobiltelefoni. Innan vi går in på det är det värt att stanna ett tag i det faktum att BRIS i sig är en viktig aktör på området. BRIS hemsida och dess olika funktioner är en betydelsefull del av barn och ungdomars nyttjande av Internet, i synnerhet när det berör viktiga och känsliga frågor.

BRIS - en aktör på Internet

BRIS har varit en aktör på Internet sedan 1998, då hemsidan bris.se startade. Fast det var egentligen inte förrän BRIS-mejlen kom igång 2001 som hemsidan fick en ordentlig funktion för barn och ungdomar.

Till **BRIS-mejlen** kan barn och ungdomar skriva dygnet runt, och efter några dagar alltid få ett personligt svar från en vuxen på BRIS. Precis som all annan verksamhet för barn och ungdomar, så är barnet alltid anonymt, det kostar inget och all kommunikation sker säkert utifrån barnets inloggning på hemsidan. Under 2007 besvarades stödjande nästan 10 000 mejl i BRIS-mejlen. Ämnena som berördes var ungefär de samma som i Barnens Hjälptelefon, förutom att sådant som berörde Psykisk ohälsa var betydligt mer vanligt i BRIS-mejlen.

Mejl Tjej 15 år

Jag har skrivit ungefär 3-5 mejl till Bris och fått svar på alla. Svar som verkligen har hjälpt och fått mig att tänka om, fått mig att vända mig mot ljuset och försöka nå dit. Ni är nog den största anledningen till att jag kan gå rak i ryggen och har slutat att skära mig.¹

BRIS olika forum på hemsidan är funktioner som används ännu flitigare än BRIS-mejlen. Diskussionsforum är äldst, då den startade 2004.

På **Diskussionsforum** kan barn och ungdomar dela med sig av sina erfarenheter och diskutera med jämnåriga, om viktiga och känsliga frågor. Forum som detta finns det gott om på Internet. Det unika med BRIS Diskussionsforum är att en vuxen på BRIS läser alla inlägg innan de läggs ut. På det viset upprätthålls anonymiteten och en god ton. Om barnets inlägg nekas publicering, får de alltid en förklaring skickad till sin BRIS-inbox. På detta vis ger BRIS prov på en unik och viktig vuxennärvaro på Internet. Under 2007 hanterades och publicerades över 15 000 inlägg i Diskussionsforum. Och under första kvartalet 2008 har vi noterat en ökning på 100 % jämfört med året innan!

Mejl Tjej 15 år

För det första vill jag bara säga att varje gång jag klickar upp er hemsida så känner jag mig så mycket säkrare och tryggare och mår så mycket bättre. Jag tror detta är 3:e gången jag skriver till er.

Ytterligare två forum finns idag att använda för barn och ungdomar på bris.se. Dikt och novell och Glädjekällan. På dessa forum hanterades och publicerades 2007 sammanlagt nästan 1 000 inlägg. Därutöver ytterligare ca 1000 inlägg på det nu nedlagda Klotterplanket.

¹ Exempelen i rapporten är hämtade från samtalsbeskrivningar i Barnens Hjälptelefon och barnens mejl i BRIS-mejlen. Exempelen är autentiska, men vissa uppgifter har förändrats för att garantera att inget enskilt barn kan identifieras.

Under sommaren 2007 lanserade BRIS en uppdaterad version av sin hemsida. Sedan dess sker kontinuerligt ett arbete för att hålla hemsidan så användarvänlig som möjligt. Ambitioner finns också att utveckla sidan, för att på bästa vis möta barns och ungdomars behov av kontakt kring viktiga och känsliga ämnen.

Under senaste vintern och våren genomförde BRIS ett test av den nya funktionen **BRIS-chatten**. Barn och ungdomar hade då möjlighet att på samma vis som i Barnens Hjälptelefon ha en enskild kontakt med en vuxen på BRIS, men istället i form av en chatt. Testet möttes av väldigt god respons från både de unga och BRIS medarbetare. Testet är nu avslutat och utvärderat. Beslut är taget om att BRIS-chatten ska återupptas till hösten, och successivt i allt större utsträckning ingå i BRIS ordinarie stödverksamhet.

Mejl Tjej 15 år

Jag tycker att det är jättebra att ni startar bris-chatten här. Jag har ringt till er 2 ggr men inte vågat säga någonting. Det är lättare att våga när man chattar.

Utöver dessa verksamheter kan unga och vuxna hitta en mängd kunskap och information på bris.se. Bland annat finns **faktablad** för barn och ungdomar på teman som till exempel Mobbning och Självmordstankar. Det är också möjligt att titta in på **Vanliga mejl och svar**, där BRIS under ett antal rubriker har samlat svar på mejl som kommit till BRIS-mejlen. Mejlen har förstås skrivits om så att inget barn ska kunna kännas igen.

Sammanlagt hade BRIS 2007 nästan 700 000 besök på hemsidan.

Mejl Tjej 14 år

Vill först bara säga hur bra BRIS är. Hemsidan har hjälpt mig att räta ut många krokiga frågetecken. Jag känner att om det inte varit för er hemsida skulle jag gått med dessa saker inuti mig, och förvarat dom där.

Även utanför BRIS hemsida finns exempel på hur BRIS är en viktig aktör på Internet för barn och unga.

Röda sidorna (www.rodasidorna.se) är en form av sökverktyg, där barn och unga kan söka efter vilken form av stöd och hjälp som finns att få kring ett specifikt problem i deras specifika stad. Rödasidorna fick en helt ny och mer användarvänlig form och design i början av 2008.

Squill.se är ett verktyg som BRIS varit med och skapat och nu driver tillsammans med företaget Netclean. Där kan man anmäla om en person bakom ett visst användarnamn har betett sig illa på Internet. Man kan också kolla upp ett användarnamn, om det utifrån andras anmälningar finns anledning att inte lita på personen bakom användarnamnet.

Material & Metod

Utgångsmaterialet för denna rapport bestod av sammanlagt 21 401 stödande och utförligt dokumenterade kontakter som BRIS hade med barn och unga under 2007. Dessa bestod av 9 797 mejl, 11 551 samtalsbeskrivningar samt 53 chattloggar.

För att hitta de kontakter som på något sätt var IT-relaterade gjordes en omfattande textsökning bland mejlsvar och samtalsbeskrivningar. Sökprofilen omfattade ett drygt

sextiotal IT-relaterade ord, förkortningar eller begrepp². Sökningen gav träffar på 2 750 av barnkontakterna.

Dessa 2 750 texter lästes sedan och kodades efter innehåll och med särskilda markörer. Vid kodningen gallrades 89 rena felträffar bort - som till exempel att sökordet "wow" (förkortning för World of Warcraft) gav träff på utropet "Wow!".

Vidare gjordes en utgallring av kontakter där sökordsträffarna på ett väldigt marginellt vis bara berörde själva arenan, platsen eller saken som var IT-relaterad. Tanken var att endast ta med de sökträffar som hade något med det problem eller frågeställning som framkom i kontakten att göra, eller att kontakten på ett mer utförligt vis gav en bild av hur den unga hanterade Internet, IT eller mobiltelefoner. De 766 kontakter som på det viset gallrades bort bedömdes helt enkelt vara av för marginell betydelse för att bidra till ökad förståelse och kunskap om det unga Internet.

Kvar fanns då 1 895 barnkontakter, ca 9% av 2007 års samtliga stödjande kontakter med barn och unga. Det är dessa som utgör materialet för denna studie. Av dessa 1 895 var 1 344 (71%) mejl, 532 (28%) samtal och 19 (1%) chattar. Det innebär en stor övervikt för mejl jämfört med alla barnkontakter 2007, där 46% var mejl och 54% samtal.

1 895 kontakter är betydligt fler än de 1 130 kontakter som utgjorde underlag för motsvarande studie över 2006 års kontakter. Eftersom metodik och framförallt antalet sökord skiljer sig något mellan åren är materialstorlekarna inte exakt jämförbara, men man kan ändå med all säkerhet påstå att kontakterna på det här området ökat väsentligt.

För varje stödjande kontakt i BRIS görs kontinuerligt en kategorisering av vad kontakten handlat om. Där kan man bland annat notera om kontakten var IT-relaterad. En sådan noteringen gjordes för nästan dubbelt så många kontakter 2007, jämför med 2006 – 0,9 % 2006 och 1,7 % 2007.

För denna studie gjordes en specifik kategorisering av de 1 895 kontakter som söktes fram. Vi noterade om den IT-relaterade delen av kontakten på något vis handlade om ett eller flera av ett antal områden. Dessa områden var Kärlek- och kamratrelationer, Sexuellt relaterat, Psykisk ohälsa, Kränkningar och hot, Hantering och användning av dator, Internet och mobil, Föräldrars IT samt Annat. I resultatredovisningen nedan utgår vi ifrån denna kategorisering.

I förra årets IT-rapport uppmärksammade vi ett antal mer övergripande teman. För att ännu bättre fånga in dessa teman i årets rapport gjorde vi en notering om det IT-relaterade i kontakten på något sätt kunde anses beröra något av dessa teman. Dessa teman var: Kopplingar till våld IRL³, Bilder och filmer, Anonymitet/distans samt Säkerhet och skydd. Dessutom noterade vi om kontakten uttryckligen beskrev närvaro eller frånvaro av förälder eller annan viktig vuxen kring det IT-relaterade. Resultaten av dessa noteringar kommer vi på olika sätt använda i Resultat och Diskussion nedan.

² blog, chat, community, data, dator, hemsid, mail, mejl, msn, nätet, mess, sajt, site, sms, blip, habbo, lunar, playahead, "snyggast.se", mobil, on-line, online, "world of warcraft", counter, bilddagboken, tjatt, digital, internet, youtube, googl, facebook, poker, "helgon.net", wow, spray, web, www, forum, adda, diskussionsforum, myspace, "second life", e-mejl, e-mail, gästbok, =gb, krypin, blocka, blocket, =cam, logga, squill, surfa, porrsid, =irl, kontaktlista, email, emejl, meddelande, =lan, melj, hotmail, klotterplank

³ IRL = In Real Life

Resultat

Bakgrundsvariabler

Könsfördelningen i de 1 895 barnkontakterna var att 82 procent handlade om flickor och 18 procent om pojkar – vilket innebär en liten överrepresentation av flickor, jämfört med BRIS alla stödjande kontakter (se vidare i BRIS-rapporten, www.bris.se).

Medelåldern på barnen var 14,5 år, vilket innebär att det här handlar om något äldre barn än i BRIS alla stödjande kontakter.

Vad gäller barnens boendeförhållanden är mönstret mycket likt det för alla stödjande kontakter. Här i detta material är det dock en viss överrepresentation för delat respektive eget boende, medan något färre bor med ensam far eller på institution.

Innehåll

För att få en första överblick ser ni nedan en tabell över resultatet av kodningen. I det följande redovisas de olika kategorierna men inte i tabellens ordning. Resultatet från noteringarna av de övergripande teman som nämns ovan, tex Kopplingar till våld IRL, används på lite olika vis under de olika kategorirubrikerna.

Kod	Antal	Andel
Kärleks- och kamratrelationer	899	47%
Hantering och användning av IT	747	39%
Kränkningar, hot, övergrepp	293	15 %
Psykisk ohälsa	234	12%
Sexuellt relaterat	192	10%
Föräldrars IT	105	5,5%
Annat	123	6,5%
Kopplat till våld IRL	76	4,0%
Bilder och filmer	145	7,7%
Anonymitet/distans	159	8,4%
Säkerhet och skydd	134	7,1%
n =	1 895	
	Avsaknad/okunskap	Närvaro
Vuxna	42	77
	2,20%	4,10%

Kärleks- och kamratrelationer

Kärleks- och kamratrelationer är något som alldeles tydligt är väldigt vanligt att hantera genom Internet och mobiltelefoner. Nästan hälften av alla våra IT-relaterade kontakter berörde på något vis en aspekt av kärleks- eller kamratrelationer.

Vanligt vardagligt hanterande av IT var ett tema för många av våra kontakter. Där barnen närmast i förbigående nämner att problemet eller frågan hanteras eller har sitt ursprung i

Internet eller mobiltelefonen. Det IT-relaterade behöver i dessa fall inte direkt ha med frågeställningen eller problemet att göra. Det råkar bara vara så att det hela hanteras med dessa redskap. Det ger en god bild av hur självklart Internet är för barn och unga idag.

Mejl Tjej 16 år

Jag vill bara att han ska se mej. och jag tror jag vill ha kontakt med honom... jag vill ha hans msn , och min polare säger att hon ska fråga sin polare om den fina killens msn.. nu är grejen.. vågar jag adda? asså ja har jullov snart och om jag addar så ska ja göra de på lovet.... men asså tänk om han tycker ja e en tönt? eller tänk om jag addar och han bara ignorerar mej i skolan! jag skulle dö av pinsamhet seriöst!!

Mejl Tjej 17 år

Han började stöta på min bonussyster så jag blev jätteledsen och arg. Och jag är inte den som är den, när jag blir arg blir jag ordentligt arg. så jag blockade och tog bort honom från msn och tog bort honom från bilddagboken och raderade alla sms från honom på min mobil. Han ringde och var jätteledsen men jag bara la på för jag hade ju tagit bort honom från mobilen så jag såg inte att det var han som ringde.

Den relativa anonymitet och distans som råder på Internet och genom sms skapar speciella omständigheter för kamrat- och kärleksrelationer. Nedan följer några exempel på detta från våra stödjande kontakter:

- Svårt och nervöst att träffas IRL efter enbart kontakt via IT
- Hur ska man tänka på säkerheten vid möte IRL, efter enbart kontakt via IT?
- Har bara kompisar på Internet, annars blyg eller mobbad
- Att bli kär i någon över Internet innebär ofta att man bor på långt avstånd från varandra
- Att vara ihop enbart över IT
- Använda Internet till att testa funderingar kring homo-/bisexualitet
- Tjejer träffar ofta äldre killar via Internet
- Bli kär i person via Internet, som sedan visat sig vara fejkad

Mejl Tjej 15 år

Jag har chattat med en tjej i ett halv år, vi har blivit bra vänner. har bytt bilder på varandra och delar jättemånga intressen. Men jag får egentligen inte chatta med okända personen för mamma och pappa, och jag vet att det finns mycket farliga människor på Internet, men den här tjejen är inte en av dem. Jag vet inte hur jag ska säga till mamma och pappa att jag vill träffa henne på riktigt...det är de som är mitt problem, jag vill inte göra mamma och pappa upprörda men jag vet att de kommer bli det om jag frågar. Ska jag träffa henne i hemlighet och sen bara säga att jag har träffat en ny kompis?

Mejl Kille 18 år

Vi har pratat med varandra ett tag över MSN och även skickat SMS... Men jag har aldrig vågat prata med honom över telefon. Det känns som om ens känslor lever ett dubbelliv - vad jag känner och vad jag visar utåt. När han ringde blev det hela så påtagligt så jag inte vågade svara. Vi har haft funderingar på att träffas, problemet är att inte jag är öppen med min läggning inför mina föräldrar å vänner, och han bor en bit ifrån mig, vilket skulle innebära att jag var tvungen att dra till med någon nödlögn. När man inte kan träffa någon i verkligheten så blir det lätt så att man liksom idealiserar och lappar den här personen till en supermänniska, man kan ju inte riktigt kontrollera den här faktan om vad man tror på samma sätt som i verkligheten...

Bilder, filmer och webcam har på många sätt en avgörande del i många IT-relaterade problem och frågeställningar, det uppmärksammade vi specifikt redan i förra årets rapport. Inte minst gäller detta i samband med kärleks- och kamratrelationer. Ofta beskrivs bilderna/filmerna inte alls ha en negativ funktion, utan tvärtom att det är en viktig och god resurs att använda i kärleks- och kamratrelationerna. Men oftast är det förstås så att vi får beskrivet för oss hur bilder och filmer har ställt till det i relationer.

Nedan följer några teman som dykt upp kring sådant som har med kopplingen mellan kärleks-/kamratrelationer och bilder/filmer.

- Bilderna/filmerna är en del av ett vardagligt lära-kännande av personer som tidigare både är kända och okända IRL.
- Webcam kan användas för att få bekräftelse på att man inte blir lurad av kompis/flirt på Internet - gällande ålder, kön mm.
- Sajten bilddagboken.se har fått ett stort genomslag bland unga under det senaste året, och används flitigt i hanterandet av relationer – på gott och ont
- Många beskriver oro och ångest efter att frivilligt ha skickat bilder eller visat sig i webcam för kompis eller flirt, utan att något egentligen behöver ha hänt.
- Bilder, filmer och webcam används inte sällan som redskap för kränkningar mellan kompisar och mellan partners.

Mejl Tjej 13 år

Och min pappa kommer att bli rasande om han får veta att vi träffas. För vi planerar det. Men jag vill! Han känns så bra, han förstår mig och han är som jag vill att en kille ska va! Och han är faktiskt bara 14, och jag har haft webbcamen på när vi snackat, så jag är 100 på att det inte är en sliskig 35 åring på andra sidan.

Mejl Tjej 13 år

För några månader sen började jag snacka med en kille som verkade ”kul”. Vi satt uppe nästan en hel natt och snackade. Vi skrev snuskiga saker till varandra och det var kul och spännande. En dag skaffade jag webbkamera och han ville se mig i den men jag krävde att få se honom med. Till slut fick han se mig i cam och jag honom. Det var kul men pinsamt. Dom senaste veckorna har vi snackat om att träffas i sommar då han ska hit till festivalen. Jag vill träffas och eftersom det är mycket folk där är jag inte orolig att nått ska hända. Dessutom litar jag på honom. Fast jag vet att man inte ska göra det och så.

Få stöd från/ge stöd till kompis på Internet är något som beskrivs mycket i våra kontakter. Oftast handlar det om stöd kring väldigt allvarliga saker. Till exempel att man blir slagen hemma eller är mobbad i skolan. I de allra flesta fall är stödet på något sätt kopplat till en problematik som har med psykisk ohälsa att göra. Inte sällan berör det så allvarliga saker som självmordsplaner och självska debeteende. Se mer om detta under rubriken *Psykisk ohälsa* nedan.

Bråk, mobbning och kränkningar är tyvärr för många en inte obetydlig del av vardagen kring kärleks- och kamratrelationer. Det är då heller inte överraskande att detta även förekommer på Internet och mobiltelefoner i stor utsträckning. Till exempel är det vanligt att ganska vardagliga bråk mellan kompisar förs på ett intensivt vis över Internet eller via sms. Mer om kränkningar finner ni under rubriken *Kränkningar, hot och övergrepp* nedan.

Kränkningar, hot och övergrepp

Under detta område hamnar allt som berör kränkningar, hot och övergrepp som antingen har skett via IT eller har någon annan form av koppling dit.

Detta är kanske det område när det gäller det unga Internet som det diskuteras mest kring. Och många av BRIS stödjande kontakter berör också detta. Fast det rör sig trots all ”bara” om ungefär 15 % av de här kontakterna.

Kopplingar till IRL har en stor del av dessa kontakter. Det är tydligt att kränkningar via IT ofta går hand i hand med kränkningar IRL; om man är mobbad IRL, är man ofta också

mobbad via Internet. Ibland är kopplingen istället den att man har lärt känna någon via Internet, men det är först när man träffas IRL som kränkningar och övergrepp sker. Vid var sjätte IT-relaterade kontakt som handlar om kränkningar, hot och övergrepp har våld eller hot om våld även skett IRL.

Mejl Kille 15 år

Jag vill inte tillbaka till skolan efter lovet, för då vet jag att det blir stryk igen. Jag har fått sms där det står att dom ska döda mig, med kniv. Förra månaden så hade dom kniv och puttade in mig på toaletten och sa att dom skulle döda mig snart och nu fick jag sms.

Bilder, filmer och webcam är ett vanligt verktyg för att kränka eller hota någon över Internet eller mobiltelefoner. Vid tjugo procent av de IT-relaterade kränkningarna och hoten har bilder, filmer och webcam en avgörande roll. Åter igen är det värt att betona vilken betydelse sajten bilddagboken.se har fått beträffande detta. Vanligast är förstås att andra har lagt ut bilder/filmer för att kränka. Ofta smygtagna. Självklart anses det ofta kränkande i sig att bilderna har lagts ut, men dessutom leder publiceringen av bilder ofta till ytterligare kränkningar – och ytterligare publiceringar - av andra personer.

Mejl Tjej 14 år

Jag var inne på en sida som heter bilddagboken.se och hittade en kille från min klass och han hade smygbilder på mig och mina vänner och skrivit bildtexter som, "kolla klassens mobboffer", eller "akta, TÖNTATTACK". Och flera helt okända personer stämde in med elaka kommentarer om våra utseenden. Jag och mina vänner har pratat med våra lärare flera gånger men det verkar bara göra allt värre.

Det är heller inte ovanligt att kränkningarna bygger på det att man själv en gång valt att skicka eller publicera bilder, helt frivilligt och medvetet. Sedan har bilderna spridts på ett sätt man först inte kunnat tänka sig. Ett vanligt sätt att drabbas av kränkningar är genom kommentarer på oftast ganska vardagliga bilder som man antingen själv har publicerat på sitt kryp-in eller liknande, eller som någon annan har publicerat.

Den relativa anonymitet och distans som råder på Internet påverkar förstås även hur IT-relaterade kränkningar ter sig. En tolkning som vi gjorde i förra IT-rapporten är att Internets relativa anonymitet tycks göra det lättare att kränka, dessutom tycks kränkningarna bli grövre. Detta gäller både om man inte alls känner personen ifråga utan bara råkar på varandra över Internet, eller om man redan känner varandra men nu inte står öga mot öga. En annan sida av denna anonymitet är att man lätt kan luras att vara någon annan, och på det viset kränka.

Mejl Tjej 11 år

Jag har några kompisar som mobbar en tjej i skolan. På MSN har en av dem gjort en anonym adress. Från den adressen har de nu börjat chatta med henne, och hon vet inte att det är dom! Hon tror att de är två 13-åringar som är helt utanför, inte har några vänner och är utfrysta. De får henne att säga saker som hon inte alls skulle ha sagt om hon visste att det var dom.

Säkerhet och skydd är ofta viktiga aspekter när barnen och de unga beskriver hur de hanterar IT-relaterade kränkningar, i synnerhet sådana kränkningar som har med den ovan beskrivna sidan av anonymiteten att göra. Många kränkningar beror nämligen på att någon illasinnad har kommit över den unges användarnamn och lösenord. Med hjälp av det kan de till exempel låtsas att vara det utsatta barnet och skriva pinsamma saker till en tredje person, eller kränka den tredje personen i det utsatta barnets namn. Ytterligare ett sätt att kränka kan vara att med stulet användarnamn ta sig in och publicera bilder eller texter på det utsatta barnets kryp-in eller liknande.

Med anledning av den här tydliga kopplingen mellan IT-relaterade kränkningar och säkerhet, så kommer många frågor från unga på teman som dessa: Hur man får bort bilder? Hur stänger man konton? Hur stoppar man mobil-samtal? Men kanske än mer så berättar barnen och de unga om hur de själva har gått till väga; hur de har blockat, polisanmält, samlat på bevis, kopierat sidor, tagit i kontakt med ansvariga på sajter och så vidare.

Mejl Tjej 13 år

När jag loggade in på min bilddagbok så hade ngn vart inne på den och lagt in en bild på en flickas underliv och så hade dom skrivit "det här är min". sen hade dom varit in på min msn å skrivit fetto till min kompis, så hon va rätt så ledsen :.. kan man spåra de? och e de internetmobbing? men jag har tagit bort bilden så ingen mer skulle se den...

Mejl Tjej 17 år

För två år sen hade jag sex med en kille som hade en flickvän. Nu har hon fått reda på det. Hon har lagt ut mig på Internet med bild och namn och trakasserar mig och får andra till att göra likadant. Jag har skrivit ut allt från Internet och jag har pratat med min familj, som tycker att jag ska polisanmäla henne. Hur ska jag göra? Jag vill gärna polisanmäla henne. Bör jag kontakta skolan?

Sexuellt relaterat

Utifrån den här kategorin har vi försökt fånga in alla kontakter som på något sätt är sexuellt relaterade. Det säger sig själv att det då berör både positiva och negativa erfarenheter. Och att det rör sig om väldigt skilda former av erfarenheter.

Ett allmänt testande är något som både IRL och via IT ofta är nära förknippat med sådant som är sexuellt relaterat, i synnerhet i tonåren. I våra IT-relaterade kontakter beskriver de unga ofta på ett självklart vis positiva erfarenheter av detta testande. Men oftast handlar kontakterna förstås om när detta testande inte riktigt blivit som man har tänkt sig. Och i vissa fall om hur det har lett till direkta övergrepp.

Det mer vardagliga testandet kan vara i form av att man tittar på porr eller läser sexnoveller. Eller också att man inom en stadig kärleksrelation eller begynnande flirt berättar intima sexuella detaljer eller visar lika intima bilder för varandra. I kontakterna har de unga också berättat om mer avancerade former av testande som till exempel olika former av IT-relaterade sex-rollspel. Det är också tydligt att detta testande för tjejerna inte sällan leder till möten och sexuella kontakter med äldre killar. Just att som tonårstjej träffa en kille via Internet som är i 25-års åldern är något som i våra kontakter sticker ut som inte alltför ovanligt.

Mejl Tjej 11 år

En gång råkade jag skriva fel på en hemsida så jag kom till en hemsk sida där det fanns en massa porr och sexspel. Jag blev hemskt äcklad och berättade för mamma om det och hon tyckte att det var förskräckligt. Men problemet är att jag gick tillbaka några gånger och spelade . Spelen var hemska och handlade om att våldta unga tjejer. Jag mådde dåligt efteråt och känner mig hemsk som går in på såna sajter. Problemet är att jag nästan inte kan sluta att gå in där och jag känner mig jättedålig efteråt. Jag vill inte berätta för mamma för då skulle hon bli väldigt arg och jag skulle få dataförbud på typ en månad. Snälla hjälp mig!

Mejl Tjej 18 år

Jag blev nyligen av med oskulden med en man som är 11 år äldre än mig, dvs 29 år. Jag träffade honom via Internet för ca ett år sen och har skrivit till och från. Nyligen då jag skulle åka till sthlm där han bor bestämde jag mig för steget att ta en fika inne i stan. Veckan därpå åkte jag dit och sov över hos honom. Han bjöd på mat, vi myste och det ledde till sex. Jag har aldrig träffat någon över internet förut och är försiktig, men jag ville ge killen en chans och det kändes så bra, avslappnat.. Så vi ska ses igen, för att se vart det leder.

Bilder, filmer och webcam har i nästan en tredjedel av de kontakter som är sexuellt relaterade en avgörande roll. I de flesta fall handlar det om att den unga tjejen (sällan killar) mer eller mindre frivilligt har skickat bilder eller visat sig i webcam, lättklädd eller helt naken. Även om det oftast har gjorts som en del i en positiv relation, så har det ändå inte sällan gett upphov till oro och ånger efteråt. Utifrån andra kontakter är det tydligt att denna oro också kan vara befogad. Vi har fått beskrivet flera erfarenheter där pojkvänner efter att relationen tagit slut har spridit nakenbilder/filmer som en medveten kränkning.

Mejl Tjej 16 år

jag har gjort något jag nog kommer att få ångra resten av livet. för nästan exakt ett år sen så var jag inne i en period där jag inte mådde så bra.. jag träffade då en kille på msn som jag tyckte om och vi chattade nästan varje dag. till slut kom vi in på sex och det gick så långt att jag "visade" mig/strippade i webbcamen, de saker jag gjorde vill jag inte ens nämna för jag skäms så otroligt. nu var det en bra kille jag hade att göra med så han la varken ut bilder eller annat så andra kunde se. nu när jag mognat i mitt beteende kan jag inte se en enda anledning till att göra såhär? det är otroligt jobbigt att gå omkring och bära på det här alldeles själv och inte ha någon att prata med..

En annan form av kränkning som har med bilder, filmer och webcam att göra är när tjejer (sällan killar) råkar ut för att en jämnårig kille eller äldre man onanerar eller bara blottar sig, utan att tjejen på något sett bett om det. En variant på den erfarenheten är exemplet där en kille just gjort det beskrivna, och sedan med fasa bara kan se på när tjejen sprider filmen till andra.

Mejl Kille 15 år

jag är en kille som har runkat i cam till en tjej och hon har spelat in det och skickar till alla och nu har en kille den i sitt galleri jag vill att han ska ta bort den men han vill inte det. så alla kan se det, jag tänker på det dag och kväll kan inte ens sova på nätterna, vet inte hur ska jag göra, hjälp please..! jag har lärt mig en stoor läxa att aldrig göra sånt mer men först vill jag att detta inte ska visas mer.

Kränkningar, hot och övergrepp som både är IT-relaterade och sexuellt relaterade är förstås inget ovanligt, och då är det inte alltid kopplat till bilder, filmer och webcam. Äldre män som söker kontakt via Internet med unga tjejer, som sedan resulterar i sexuella trakasserier eller rena övergrepp IRL – sk grooming - är kanske det som de flesta tänker på. Ca tio procent av de sexuellt relaterade kontakterna beskriver en sådan form av erfarenhet, eller i runda tal tjugo kontakter. Om man istället tittar på just sexuella övergrepp IRL, efter möte via Internet, oavsett ålder på förövaren – så rör det sig om ett tiotal av våra kontakter.

Samtal Tjej 13 år

Flicka som har haft kontakt med en 35 årig man på internet under en tid. De har träffats en gång då han köpte ut cigaretter till flickan. Efter det har de haft två inbokade möten men flickan har ställt in träffarna p.g.a. sjukdom, och nu har mannen börjat hota flickan att han ska våldta henne mm. om hon inte går med på att träffas.

Mejl Tjej 17 år

I höstas så blev jag tvingad till fotografering av en kille, och efter bilderna så våldtog han mig. Alla 5 bilder kom ut på internet och jag blev mobbad i skolan och alla skrek saker efter mej när jag gick förbi i korridorerna. Jag polisanmälde allt men ingenting hände för att det inte fanns tillräckligt med bevis stod det i brevet som jag fick. Jag mådde jätte dåligt av det och nu mår jag ännu sämre.

Samtal Tjej 16 år

Hon har råkat ut för en 51 åring som utnyttjar henne sexuellt eftersom hon har hamnat i beroendeställning. Pengar saknas och han betalar och hon förväntar sig att han önskar sex vilket hon har tillåtit eftersom hon anser sig vara tvungen. Han äcklar henne och hon vet inte hur hon skall ta sig ur relationen. Hon träffade honom via nätet.

Psykisk ohälsa

Här handlar det om kontakter där barn och unga beskrivit hur de använder i synnerhet Internet till att diskutera, jämföra och på andra sätt hantera sin egen och andras psykiska ohälsa.

Att själv vara den som stödjer en kompis via Internet handlar många kontakter om. Ofta är det fråga om en relativ enkel och vardaglig kontakt, men inte sällan handlar det istället om att på väldigt avancerade vis bli indragen i kompisars allvarliga psykiska problem. Det finns exempel där den unge som enda person har fått ett självmordsbrev skickat till sig. Många beskriver hur de inte orkar med att vara till stöd längre, och istället kanske ger kontaktuppgifter till BRIS. Men de flesta är just ute efter lite hjälp på vägen, för att fortsätta kunna vara ett stöd för kompiserna som mår dåligt. Flera beskriver hur de liksom har tagit på sig en närmast kurativ roll som den som hjälper och stöttar IT-kompisar som mår dåligt.

Mejl Tjej 14 år

jag har en kompis jag känner via Internet. Grejen är att hon mår väldigt dåligt. & jag får bära hennes bekymmer, jag orkar inte, men jag kan inte blocka & skita i henne heller, för hon skriver att hon ska ta livet av sig & jag lever i en väldig press. Jag finns alltid där, men hon aldrig för mig. Jag blir så deprimerad i hennes närhet.. Jag har aldrig träffat henne i verkligheten. Jag vill även hjälpa henne innan hon tar livet av sig. Jag vet inte hur jag ska göra helt enkelt :/ ?

Mejl Kille 15 år

det är en tjej som jag snackat lite med på msn, hon skrev nyss att hon tänker ta självmord på fredag. det var ett offline-meddelande så jag kunde inte svara eller fråga mer om det. allt jag vet om henne är hennes msn-adress, att hon är 12 år och att heter kim i förnamn och bor i göteborg, finns det nåt ni eller polisen kan göra? vad kan jag göra?

Mejl Kille 16 år

Anledningen till att jag ens gick in på er sida var att min kompis har det jobbigt och jag tänkte rekommendera henne att prata eller mejla till er. Att mina vänner har det jobbigt och att man inte kan göra något är mycket påfrestande har jag märkt. Jag tror att jag har mycket empati och medkänsla. Jag driver en egen liten gratis rådgivningssak på msn där jag har mitt nummer som man kan ringa om man skulle vilja prata. Jag har hjälpt ett par vänner och de verkar nöjda .

Att själv ha fått stöd och hjälp av kompis via Internet handlar förstås minst lika många kontakter om. De finns flera exempel på hur dessa kompisar beskrivs ha haft en direkt avgörande betydelse för att den unge fortsatt att leva. Andra beskriver hur det kan bli problematiskt när den som ska vara ett stöd själv mår psykiskt dåligt, vilket inte är ovanligt.

Mejl Tjej 17 år

Jag mår så dåligt Och det är bara en person som vet detta. Det är en tjej jag bara pratat med i två dagar på msn, vi fick kontakt via BUP:s hemsida. Det är helt fantastiskt med vår kontakt, vi är så lika, vi känner nästan samma saker om olika grejer, och vi kan prata om allt. Det är bara det att hon mår sämre än jag gör just nu, hon funderar skarpt på att ta självmord. Jag är livrädd att förlora henne nu. Vad skulle jag göra utan henne?

Mejl Tjej 14 år

det är en kille jag har på msn... han är 17 år jag är 14 . och jag tror jag är kär i han.. men han och jag kommer nog ändå aldrig träffas.. han bor i england. när jag känner mig nere får han mig glad. han får mig att stå ut med att leva.

Ett annat sätt att få stöd och hjälp för psykisk ohälsa via Internet är att söka efter fakta och information. Flera kontakter relaterar till olika beskrivningar av psykiatriska diagnoser och problem som de har läst på mer eller mindre seriösa sajter.

Mejl Tjej 15 år

Jag tror jag lider av depression. Jag har länge gått och funderat ifall jag lider av det. Så jag började söka runt på Internet efter sidor om depression hos unga och hittade många bra sidor. Varenda symptom stämde in så ruskigt bra på mig! Verkligen allt stämde! Jag har sedan ett år tillbaka skurit mig många gånger i mina armar och många gånger funderat på självmord. Vad ska jag göra och lider jag av depression?

Kontakt med professionella via Internet och sms är ytterligare något som de unga både beskriver erfarenheter av och efterfrågar.

Mejl Tjej 13 år

Vi har en kurator i vår skola. Jag vet inte om jag skulle våga gå dit. Jag skulle hellre mejla som jag gör nu. Annars vet jag inte vad jag ska säga. Och jag kan inte ångra det jag har sagt. Utan kan välja det jag tänker säga.

Den relativa anonymiteten och distansen som råder över Internet kan man också se en betydelse av när det gäller psykisk ohälsa. Många beskriver att det just bara är på Internet som de kan öppna sig och berätta om hur de mår, eller överhuvudtaget bara ha en kontakt med någon. Just för att de på Internet inte behöver träffas öga mot öga, inte behöver prata – utan bara behöver skriva.

Mejl Tjej 14 år

Alla som känner mig bra vet hur jag mår, men de har aldrig träffat mig och vi kan bara prata via Internet, det gör allting mycket svårare. Jag har aldrig pratat om eller ens sagt att jag vill dö i verkliga livet, jag har försökt när jag är ensam, men orden vill inte komma. Alltså vet ingen jag känner i verkliga livet om detta, och jag skulle verkligen inte vilja berätta.

Mejl Tjej 15 år

Här på BRIS hemsida vet ingen vem jag är vilket underlättar allt. Jag har inget problem med att öppna upp mig för någon osynlig människa på det här viset. Men jag klarar bara inte att tala om mina känslor rakt ut. Allt är så mycket lättare när man skriver, jag älskar att skriva. Det är därför BRIS hemsida är så bra och er behöver man inte ens träffa.

Hantering och användning av IT

Under den här rubriken har vi samlat de kontakter som på något sätt berör hantering och användning av IT. Här har det varit svårt att veta vad som ska in här eller ej. Egentligen handlar ju alla kontakter om detta. Men vi har här försökt just fånga in de kontakter som handlar om hantering och användning mer specifikt. Sällan blir det då om så väldigt allvarliga ämnen.

Datorn, mobilen och Internet som grej kan man se som att de flesta av dessa kontakter handlar om:

- att man av olika anledningar inte har tillgång till dator, Internet eller mobil.
- att den mobilen man har är ful och/eller dålig.
- att man som straff från föräldrarna har fått datorförbud eller avstängt Internet.
- att man sitter vid datorn väldigt mycket, att det kanske till och med har blivit som ett beroende och ett problem för en själv.
- att datorn har kraschat och alla bilder/musik/texter man hade sparat nu inte längre går att få tag på.

Mejl Tjej 14 år

jag är databeroende tror jag. måste sitta vid datorn. har varit så här sen jag va 10 år eller nåt. jag typ chattar, går ut på Internet, lyssnar på musik. vad ska jag göra?. egentligen borde jag kanske hitta nån fritidsaktivitet, sport eller nåt, men jag orkar inte... blir bara stressad av sånt.

Mejl Kille 15 år

Det jag är bra på, är väl att sitta vid datorn och allt som hör till. Detta kan ju både vara positivt och negativt. Jag har lärt mig mycket engelska och att stava bra på svenska på nätet, jag har lärt mig att designa enkla webbsidor och skriva enkla program. Jag har sedan 3 år tillbaka tänkt mig en framtid som kodare, antingen i mitt eget lilla företag eller en större firma. Dock så innebär ju detta att jag tillbringar rätt mycket tid vid datorn vilket gör att jag halkar efter med läxorna.

Mejl Kille 17 år

När jag kom hem hör jag hur han skriker åt mamma att jag är sjuk i huvudet och att jag inte fattar nåt. Jag går lugnt ner och frågar va fan jag har gjort honom och jag får till svar "du lånade min cykel", jag frågade "jaha?", min mammas dator i 15min för att skriva till er...

Samtal Tjej 15 år

Varit stort bråk med pappa, om facebook. Han vill inte att hon pratar med killar på nätet heller. Då sa hon till pappan att hon nu enligt svensk lag får lov att ha sex. Pappa blev jättearg och gav henne dataförbudi två veckor.

Extrema former av användande av IT är ett annat tema bland dessa kontakter. Dessa exempel handlar i grunden om väldigt olika saker, men där själva användandet av IT är extremt och intensivt. Ibland får man en känsla av att verkligen allt kretsar kring datorn, Internet eller mobilen. Bland dessa extrema former ges bekräftelser på vilken påhittighet som präglar många ungas IT-användning; en påhittighet som kan användas både destruktivt och konstruktivt.

Mejl Tjej 11 år

Jag och en kompis hade inget att göra så vi googlade på sex . Det kom massor med sidor , och vi tyckte bilderna var jätteäckliga men vi fortsatte . Sen gick vi in på hamsterpaj och då gjorde vi en sida och så skrev vi i klotterplanket att vi hade massor med bilder på oss nakna , och då skrev massor killar och tjejer . Vi gjorde en ny msn och så kopierade vi bilderna från Internet och klistrade in dom och skickade till dom där andra. Dom tyckte att det var jättekul , och dom sa att dom blev kåta och sånt . Men till slut la vi av, vi mådde dåligt av det vi gjort . Jag undrar om vi liksom bröt mot något när vi gjorde så där ? :S

Extrema erfarenheter från Internet handlar andra kontakter om. Erfarenheter som man tagit del av med ofta en skräckblandad förtjusning. Ibland med bara stor förfäran, som exempelvis en som råkade på filmer med grov djurmisshandel.

Säkerhet och skydd har förstås med användning och hantering att göra. Exempel på detta finner ni under flera av de andra rubrikerna. Det handlar om att de unga beskriver sina egna tankar och erfarenheter kring skydd och säkerhet, men också att de frågar BRIS om råd. De kan också beskriva föräldrars olika IT-regler.

Tekniska frågor och funderingar förekommer också. Hur tekniken har spelat dem ett spratt, eller direkta frågor om hur man ordnar det ena eller andra.

Juridiken kring IT dyker det ibland upp frågor kring. Till exempel från killen som av misstag har hamnat på sidor med barnporr, och undrar om han med det har begått ett brott. Eller den som har noterat en nära relation mellan en 12-åring och äldre man, och undrar vad som gäller juridiskt.

Om BRIS handlar också inte så få kontakter. Det rör sig om frågor och funderingar kring BRIS hemsida och dess verksamheter. Exempel på detta finner ni ovan under rubriken BRIS som aktör.

Föräldrars IT

Över hundra av våra kontakter berörde snarare föräldrarnas användning av IT, än de ungas. Alltså att föräldrarnas användning av IT på olika sätt gett upphov till problem eller funderingar hos den unge som kontaktat oss.

Föräldrarnas användning av Internet är det som oftast i dessa fall står i centrum. Att barnet av en slump råkat på föräldrarnas mejl eller sidor som föräldrarna varit inne på. Ofta har de unga då också driftigt sökt vidare, för att få reda på mer. Det vanligaste är att det handlar om pappor som har besökt porrsidor, i flera fall till och med sidor med barnporr. Det kan också handla om att den unge upptäcker att pappan – trots pågående relation med mamman - har kontakt med andra kvinnor (eller yngre tjejer) via olika sajter. Eller att man får bekräftelser på att den ena föräldern helt enkelt är otrogen IRL. Allt detta förorsakar oftast både oro, skam och funderingar hos den unge.

Mejl Kille 18 år

Det gäller min far. Jag har upptäckt att han surfar på hemsidor som innehåller barnporr., jag och min stora syster är dem enda som vet om det, jag vill inte berätta för mamma för att hon kommer nog ta det väldigt hårt. Eftersom det är olagligt så håller jag på att samla in bevis för någon form av anmälan, men jag vet inte vart jag ska vända mig med den.....

Mejl Kille 15 år

Det verkar som om min pappa är "otrogen" , jag läste hans konversationslogg på msn. För jag var bara nyfiken. Och då såg jag att han snackar med typ unga tjejer , och det äckliga är att han är 53! Och dom snackar om sex och att dom ska mötas och allt, det gör mig spyfärdig och jag mår verkligen dåligt av det. Jag vet inte om jag ska berätta för mamma, för jag är rädd att dom ska skilja sig. Snälla, vad ska jag ta mig till?

Föräldrars överdrivna tid vid datorn är ett annat tema. Det blir ett problem för barnet antingen för att de då i allt för dålig utsträckning får tillgång till datorn och Internet, för att till exempel göra läxor. Eller att föräldrarna genom sin överdrivna användning av exempelvis spelsidor inte ägnar den unge tillräckligt med tid och uppmärksamhet.

Samtal Tjej 12 år

Flickan ringer och berättar om sin mamma som sitter framför datorn nästan jämt. Hon känner sig kränkt och sviken när mamman sitter tunnklädd och lägger ut bilder på sig själv i stället för att bry sig om flickan. Hon är ständigt upptagen och har ingen tid över för sin dotter.

Mejl Tjej 13 år

Jag vet att de låter fånigt, men min mamma har börjat spela WoW world of worldcraft ett dataspel..och hon sitter uppe hela dagarna och nätterna nu på sommaren och hon glömmer bort de som betyder nått för mig.. och när hon inte är vid datan så blir hon alldeles som en osalig ande hon tittar rätt ut och säger inget..jag mår inge bra..snälla vad ska jag göra?

Att föräldern och den unge har kontakt via IT är också något som kan vålla bekymmer. Att till exempel enbart ha kontakt via IT med en förälder. Eller att den ena föräldern använder Internet eller sms för att berätta om hemska saker om den andre föräldern. Det finns även exempel på där en förälder som tidigare utsatt barnet för övergrepp, nu skräms genom att ta

kontakt med barnet via Internet eller sms. Även positiva exempel på IT-kontakt mellan förälder och barn finns, men de är väldigt sällsynta.

Mejl Tjej 15 år

När jag knäppte på datorn hade mamma skickat ett långt mail. I det stod det till exempel att pappa har våldtagit henne och massa vidriga detaljer. Jag blev så sjukt äcklad av mailet. Äcklad av att mamma faktiskt skickar något sånt till mej, sitt barn, äcklad av pappa om det skulle vara sant. Just nu är jag totalt förvirrad.

Samtal Flicka 12 år

Flicka vars föräldrar är skilda sen hon var liten. Hon bor i Stockholm och pappa i Luleå. Hon har inte hört något från honom på 10 månader. De skriver dock till varandra sporadiskt på datorn. Hon fyllde år den 4 maj. Han skrev till henne då.

Mejl Tjej 16 år

vi kom överens om hur vi skulle bete oss, hon började skicka sms i stället för o ringa, det kändes mkt bättre , sen började allt spåra ut o allt vart rörigt, om ja inte svarade på ett sms på 2 sekunder så ringde hon och jag har så kort stubin att jag blev jätte arg o vi börja bråka igen

Annat

Under denna rubrik hamnar givetvis sådant som inte naturligt har kunnat noteras under någon annan kategori. Nedan nämner vi några exempel:

- Om att vilja kunna plugga via IT
- Om IT-inriktning på gymnasiet
- Om att spela in eller fotografera med mobilen
- Om att köpa eller sälja via Internet. Alltifrån sådant vardagligt som att använda Blocket, till direkt kriminella handlingar
- Om skolfusk via IT
- Om att publicera dikter på Internet
- Om spel med pengar
- Om att leka med sin identitet

Mejl Tjej 11 år

Jag & min kompis har typ "startat" en tjej på Internet. hon heter marie och är 16 år. vi tog bilden från en tjej på snuttis.com och så började vi skriva med en massa människor, både som vi kände och inte kände. först var det inte så allvarligt, men det blev det sen. men iallafall så började vi chatta med min kompis storebrors kompis, och han blev typ kär i henne. på riktigt liksom.

Mejl Tjej 18 år

Nu har jag spelat bort 2500 kr på en vecka genom att satsa på olika matcher genom Internet. Det är tråkigt att sitta vid datorn och göra det men troligen kommer jag fortsätta för då slipper jag i alla fall ha förskräckligt tråkigt när tiden går ännu mer plågsamt långsamt

Mejl Kille 13 år

jag fuskar mycket i skolan, lämnar in mycket falska uppgifter från Internet, det går inte att hitta genom vanliga sökmotorer, så dem har nog ingen aning, men jag vill inte...

Diskussion

I diskussionen kommer vi fokusera på tre teman som vi under arbetet med rapporten funnit speciellt intressanta och betydelsefulla när det gäller barn och ungas IT-relaterade värld och vardag. Dessa är *Det vanligt vardagliga*, *Hantering av psykisk ohälsa* och *Föräldrar och vuxnas roll*.

Det vanligt vardagliga

Det vi framför allt har slagits av i arbetet med denna studie av barn och ungas IT-relaterade kontakter med BRIS är just hur vanligt vardagligt det mesta som har med IT att göra är för barn och unga. Så pass vanligt vardagligt att vi nästan undrat vad meningen med en sådan här studie egentligen är.

På något sätt är det lite vuxet omodernt att försöka särskilja just det IT-relaterade från allt annat i vardagen. För oss vuxna faller det sig kanske naturligt. Men att försöka särskilja det IT-relaterade i barn och ungas vardag faller på sin egen orimlighet, eftersom de ju till så stor del lever mitt i det. Mitt i en vardag där det IT-relaterade helt naturligt och självklart är en del av allt annat. Det går liksom inte att säga om man håller på med det ena eller det andra, utan man håller med allt hela tiden.

Men vi har ändå valt att göra det. Att för er vuxnas skull kämpa med detta tämligen onaturliga särskiljande av just barn och ungas IT-relaterade erfarenheter. En väsentlig anledning är just att försöka fånga in det där vanligt vardagliga. För vi tror att en kunskap om och förståelse för det vanligt vardagliga är en förutsättning för att kunna vara en viktig vuxen för barn och unga omkring en. Dessutom är det förstås så att även om det mesta av det IT-relaterade bara är vanligt vardagligt för barnen och de unga, så ser vi vuxna med våra glasögon från förr att det samtidigt innebär nya förutsättningar. Nya förutsättningar som innebär delvis nya sätt att hantera sitt liv och sina relationer – för de unga själva och för oss vuxna omkring.

Kamrat- och kärleksrelationer är otvetydigt det allra mest centrala i det vanligt vardagliga för barn och unga gällande IT. En bekräftelse på det är att nästan hälften av alla våra IT-relaterade kontakter just berör kärleks- och kamratrelationer. I många fall har det ingen egentlig betydelse att det just är relaterat till IT, i synnerhet inte för barnet själv. Utan datorn, mobilen och Internet är bara den arena, det verktyg som råkar användas. Samtidigt skapar det som sagt nya förutsättningar för de relationer som hanteras.

Konsekvenserna av den relativa anonymiteten och distansen är ett exempel på sådana nya förutsättningar. Att Internet och sms kan göra det enklare att ta kontakt och formulera sig - både när det gäller att föra fram några älskvärda ord och medvetna kränkningar. Denna lätthet kan i sin tur skapa bekymmer och hinder för när man sedan ändå ska träffas IRL. Dessutom gör anonymiteten att man inte riktigt kan lita på att någon verkligen är den den säger sig vara.

Vi tror att det är viktigt att vuxna är medvetna om att IT har en så central roll för ungas relationer. Att man förstår att relationer på Internet kan vara minst lika betydelsefulla som de i skolan. Och att relationerna hanteras minst lika mycket via IT som IRL.

Bråk och kränkningar via IT tillhör också för många det vanligt vardagliga. Och det är ju inte särskilt överraskande. Bråk och kränkningar tillhör vardagen, var man än letar. Vardagen på Internet och via mobil är inget undantag. Det är till och med så att ofta går bråk och kränkningar via IT hand i hand med sådant som sker IRL. Om man är mobbad på skolgården, så är man ofta också mobbad via sms, på msn eller på en community. Och självklart är det lika viktigt var än kränkningarna sker, att vuxna agerar. Eftersom Internet varken är i hemmet, på skolan eller på fritidsstället – utan överallt eller ingenstans – så måste alla vuxna som är omkring den unge ta ett gemensamt ansvar för sådant som berör kränkningar via IT.

Det sexuella testandet tillhör också på sitt sätt det vanligt vardagliga. Att testa vad som finns tillgängligt att göra, att testa var ens egna och andras gränser går; att testa vem man själv är. Det vanligaste är nog att man surfar runt på Internet, och stöter på och vidare fastnar för olika former av porr. Andra hittar sexnoveller eller sexspel. Eller så söker man medvetet efter information och andras erfarenheter. BRIS Diskussionsforum är ett slående exempel på det. Där är frågor och funderingar kring sex kanske det område som inläggen mest ofta handlar om.

Det sexuella testandet innebär förstås också sexuella kontakter och möten, både via IT och IRL. På vissa sätt går det ju via IT att göra ett sexuellt testande på ett mer säkert och tryggare vis idag, än vad som tidigare enbart kunde ske öga mot öga, kropp mot kropp. När man väl ses så är nog riskerna egentligen de samma som de alltid har varit. Skillnaden är att det via IT går att få till det där mötet så mycket snabbare och enklare. Ibland går det kanske för snabbt och enkelt. Det kan i vissa fall vara en förklaring till de övergrepp som sker IRL.

Vi tänker att det är viktigt att vuxna omkring de unga kan acceptera det här testandet. Men att man förstås måste vara på sin vakt, när det just råkar gå lite för snabbt och enkelt. Då kan det finnas anledning att tillsammans med den unge stanna upp och fundera på vad det är som händer. Men det kräver ju att man överhuvudtaget känner till att testandet äger rum...

Just att "känna till" är nyckelordet. Att som vuxen känna till just det vanligt vardagliga kring IT för de barn och unga man har omkring sig. Vi tänker att om gör det så är det så mycket troligare att man verkligen kan vara närvarande när något ovanligt allvarligt händer. Att känna till det vanligt vardagliga är en förutsättning för att kunna stötta och stärka när det ovanligt allvarliga händer.

Hantering av psykisk ohälsa

Det verkar som att det är något med Internet som gör att unga gärna hanterar psykisk ohälsa genom det. 12 procent av våra IT-relaterade kontakter berörde psykisk ohälsa. På BRIS är vi knappast överraskade av detta. I BRIS-mejlen är just berättelser och frågor om psykisk ohälsa mycket vanligare än i Barnens Hjälptelefon. Det verkar som att de personer som lider av eller har funderingar kring psykisk ohälsa i större utsträckning är sådana som tycker om att skriva, istället för att prata. Kanske är det också så att just beskrivningar och frågor kring psykisk ohälsa lämpar sig bättre att skriva om, istället för att t.ex. prata i telefon om.

Tydligt är hur som helst att det finns ett stort behov bland barn och unga att hantera sin psykiska ohälsa via IT, och i synnerhet genom Internet. Saken är bara den att än så länge så har de i stort sett bara varandra att tillgå. I våra IT-relaterade kontakter står det tydligt klart att det vanligaste sättet att hantera psykisk ohälsa på är att man antingen själv hjälper andra jämnåriga eller att man själv tar stöd från jämnåriga via IT. Det sker oftast via msn, men även via mejl, sms eller på olika communities.

Det är inte tal om annat än att kontakterna med jämnåriga i de flesta fall är till stor hjälp. Dessa jämnåriga axlar en väldigt viktig roll för den som mår dåligt, och oftast tycks de dessutom kunna ta sig an den rollen på ett sunt och bra vis. Det är något som förstås även de som hjälper mår gott och stärks av. Samtidigt finns det en baksida. Ibland blir den där rollen som ska axlas alltför komplex och svår. Inte sällan är det heller så att de som möts på Internet för att stötta varandra, mår lika dåligt båda två. I dessa fall är det förstås extra viktigt att det finns vuxna omkring som både känner till det som sker och också agerar.

Tyvärr visar sig vuxenvärlden vara närmast osynlig när det gäller unga och psykisk ohälsa via IT. Färdig fakta och information finns det ganska gott om, som de unga också nyttjar till viss del. På gott och ont. Det är inte alltid helt enkelt att på rätt vis ta till sig fakta och information om något så komplext som psykisk ohälsa. På vissa sidor finns det också möjlighet att ställa frågor, men svaren ges då oftast offentligt på sidan. Möjlighet till personliga svar och kontakter är väldigt sällsynt.

Däremot finns det ett antal exempel från våra IT-relaterade kontakter där barnet har haft kontakt med någon enskild vuxen person via IT med anledning av sin psykiska ohälsa. Den unge har då haft möjlighet att mejla eller sms:a. Det har rört sig om olika vuxna personer; präst, kurator, lärare, församlingsassistent, skolsköterska, fritidsledare mm. Man kan utläsa ur dessa kontakter att det ibland kan vara förenat med vissa bekymmer, som oftast verkar bygga på att den vuxna känner sig osäker och inte riktigt vet hur den ska hantera den här typen av kontakt. Men det är också tydligt att de unga oftast uppskattar att kunna ha kontakt på det viset. Om inte annat så efterfrågar de det.

Med det vill vi ha sagt att vuxna som arbetar med barn och ungdomar, inte minst de som är inriktade på att hjälpa och stödja, borde fundera lite extra på hur de som personer eller som offentlig verksamhet kan vara mer tillgängliga för de unga via IT. Till hösten startar på regeringsinitiativ sajten ungdomsmottagningen.se. Mycket talar för att den sajten kan bli en föregångare till att möta ungas behov av kurativt och medicinskt stöd via IT. BRIS kommer med stort intresse följa utvecklingen av sajten.

I sammanhanget tycker vi på BRIS förstås att det finns anledning att återkomma till BRIS-mejlens viktiga funktion. BRIS-mejlen är ju just en verksamhet på Internet där barn och unga kan få ett personligt svar om psykisk ohälsa från en vuxen. Och det är ju dessutom väldigt vanligt att de unga använder BRIS-mejlen till just det. 34 procent av alla våra stödjande svar under 2007 handlade om någon form av Psykisk ohälsa, större delen av dessa handlade om så allvarliga saker som självmordstankar eller självdestruktivitet.

Föräldrar och andra vuxnas roll

Det är självklart att föräldrar och andra nära vuxna är betydelsefulla för unga när det gäller IT, precis som när det gäller alla andra viktiga delar i vardagen. Med tanke på det är det kanske överraskande att bara ca 15 procent av våra IT-relaterade kontakter på något sätt berör eller handlar om föräldrar eller andra nära vuxna. Direkt sorgligt blir det när det står klart att av dessa 15 procent är det bara en bråkdel som beskriver en positiv erfarenhet.

Föräldrars egen användning av IT redogjorde vi tydligt för i Resultat ovan. Där handlade det om att unga hade beskrivit problem och funderingar som var kopplade till föräldrarnas egen användning av IT. Att hitta några positiva exempel därifrån var tyvärr väldigt svårt. Istället fanns det många exempel på hur föräldrarnas användning av IT var en orsak till både skam, sorg och ilska hos barnen. Detta fenomen är vi inte ensamma om att uppmärksamma. På Kamratpostens hemsida – kpwebben.se - hade man under våren ett tema på detta, med bland annat en enkät där man frågade om barnen var oroliga för vad deras föräldrar gör på Internet.

Det finns alltså anledning att föräldrar funderar lite extra kring sin användning av IT; på vilket sätt den kan drabba barnen. Funderingar som kan handla om vad man faktiskt håller på med

via IT; vad som är lämpligt och inte, och på vilket sätt man är ett föredöme. Samtidigt måste det i vilket fall få finnas delar av föräldrars IT-användning som barnen inte har med att göra, då handlar det istället om att vårda sin egen integritet och inte låta allt på dator och mobilen vara tillgängligt för barnen.

Konflikter med och mellan föräldrar är ett annat tema som vi noterat i de IT-relaterade kontakterna. Bland alla våra stödjande kontakter är det väldigt vanligt att barnen och de unga berättar om konflikter med eller mellan föräldrarna. 21 procent av våra stödjande barnkontakter 2007 handlade om familjekonflikter. Ändå är det i alla fall för oss lite överraskande att en väsentlig del av våra IT-relaterade kontakter också berör sådana konflikter. Det handlar alltså då om konflikter som på något sätt kretsar kring datorn, Internet eller mobiltelefonen.

Vanligast är att det är en konflikt där föräldern använder tillgången till Internet, dator eller mobil som ett maktmedel. Alltså att den unge utifrån en konflikt får som straff att mobilen tas om hand, Internet stängs ner eller att datorn inte får användas. Oftast har straffat ingen som helst koppling till det som den unge är anklagad för. Men ibland är straffet just en följd av att föräldern faktiskt känt till och på sitt sätt varit närvarande kring den unges IT vardag. Det kan då vara föräldrarnas sätt att agera, att försöka förhindra att den unge råkar illa eller på annat sätt förstör för sig själv eller andra.

Orsakerna till det IT-relaterade konflikterna kan vara flera. Vanligast är att det handlar om att föräldrarna har synpunkter på hur mycket den unge sitter vid datorn. Det kan handla om regler som föräldrarnas bestämt rörande IT. Av andra kontakter förstår man att en gemensam dator, särskilt i ett trångt hem, kan leda till alla möjliga konflikter. Ibland är det istället den unges mobil som orsakar konflikter; att man tappat den eller använt upp för mycket pengar.

Att det blir så pass mycket konflikter kring Internet, mobiler och datorer beror säkert på att detta IT-relaterade är så pass fundamentalt viktigt för de flesta unga. Det innebär att något som hotar användningen av detta, uppfattas hota själva livet... Eller åtminstone en väldans massa olika livsnödvändigheter. Och det sorgliga är att detta troligen just är en anledning till att vissa föräldrar använder inskränkningar i tillgången till det IT-relaterade som straff.

Vuxnas IT-relaterade närvaro har vi för årets studie sökt lite extra efter, då vi i arbetet med förra årets rapport tyckte det var slående hur pass dåligt föräldrar och andra vuxna var närvarande kring de ungas IT-värld. Vi kan konstatera att denna frånvaro består. Och när de unga väl beskriver en närvaro så tycks den sällan var särskilt konstruktiv.

Ofta får vi en direkt bekräftelse på att föräldrar inte är närvarande. På så vis att den unge då beskriver oron kring om hon/han ska berätta för föräldrarna eller ej. Det kan till exempel vara inför ett möte IRL eller just det faktum att de överhuvudtaget är inne på vissa communities. Hindret till att berätta är oftast är rädsla för föräldrarnas reaktion, rädslan för att föräldrarna bara ska bli arga och säga nej.

Vissa föräldrar och andra vuxna är faktiskt närvarande – åtminstone i betydelsen att de på ett eller annat vis fått reda på något som den unge gör eller har varit med om via IT. Den vanligaste reaktionen som de unga berättar för oss om är just ilska. Det finns säkert tillfällen när en sådan ilska kan vara befogad, men oftast är ju den unges reaktion då att nästa gång så kommer hon/han inte berätta.

Ett annat sätt att som vuxen vara närvarande är att sätta upp regler. Det är inte helt lätt. I våra IT-relaterade kontakter beskriver många hur provocerade de blivit av föräldrarnas regler, medan andra ändå beskriver en form av tacksamhet. Lite mer tydlig blir tacksamheten av vuxnas närvaro när de hjälper till att agera, mot sådant som även den unge upplevt som fel och kränkande. Det kan vara att de hjälps åt att göra en polisanmälan, tala med skolan eller kontakta ansvariga på communities.

Det är förstås både viktigt och bra att vuxna tillsammans med de unga diskuterar sig fram till olika regler och förhållningssätt kring Internet, datorer och mobiltelefoner, och sedan vid tillfälle tillsammans agerar kring sådant som blivit fel eller till och med brottsligt. En bra vägledning för sådana diskussioner och sådant agerande kan vara att som vuxen läsa på lite kring juridik, teknik och om andra vuxnas erfarenheter av de unga Internet. BRIS har samarbetat med Medierådet och författaren Eva Thorslund för att ta fram boken ”Säker på nätet – en handbok för föräldrar och andra vuxna”, som just kan vara en bra grund för en sådan vägledning. I övrigt så erbjuder Medierådets hemsida (www.medieradet.se) en mängd ytterligare material på temat, att använda både för vuxna och unga.

Avslutning

När ni nu närmar er slutet på denna rapport, är vår förhoppning att ni ska känna er *lite* mindre som digitala invandrare, lite mer som att ni är med mitt i de ungas virtuella vardag. Om inte annat att ni har inspirerats till att söka upp mer kunskap, erfarenheter och information om det unga Internet.

Ni har i rapporten fått tips om böcker och sajter att besöka. Dessa tips handlar enbart om vuxna som delar med sig av kunskap och erfarenheter. Vi vill hävda att det allra mest effektiva sättet att lära sig mer om det unga Internet är att gå till de unga själva.

På BRIS.se kan vi välkomna er alla att titta in på Diskussionsforum. Där kommer ni slås av på vilket fantastiskt vis barn och ungdomar diskuterar och ger stöd och råd till varandra på Internet. Det lär man sig ovärderligt mycket av.

Viktigast och bäst är ändå att ni söker upp de unga ni själva har omkring er. Fråga nyfiket! Bjud in er själva! Att nyfiket fråga om vad hon/han nu senast gjorde på Internet - vilka hon träffade, vad han pratade om - är inte konstigare än att fråga om vad hon/han gjorde i skolan och vilka som var där. Att se till att ibland vara med direkt vid datorn och göra saker tillsammans med det barn/ungdom man har omkring sig, är inte konstigare än att ibland vara med och kolla på gymnastikuppvisningen eller någon gång gå och kolla på fotboll tillsammans.

I grund och botten handlar det bara om det självklara att dela den vanliga vardagen med varandra. Som vuxen slår man då två flugor i en smäll – man både lär sig mycket nytt och kommer närmre det barn/den ungdom man känner. Och just det är nog den närmste vägen till att bli den där närvarande och ansvarstagande vuxna personen som vi väl alla vill vara.

Thomas Jonsland, Peter Irgens
BRIS
Stockholm
Juni 2008

Thomas Jonsland, en av författarna till rapporten, är it-samordnare på BRIS. Intresserade kan ta kontakt med honom för föreläsningar eller deltagande i seminarier eller debatter utifrån rapportens innehåll. Mejla då thomas.jonsland@bris.se eller ring 08-598 888 06.

För övrig information kontakta presschef Cecilia Naucér, 0701-60 88 30.

Co-founded by the European Union